

Тема:Класифікація текстів за сферою використання, метою, структурними особливостями. Види текстів у діловому, професійному мовленні. Текст різних стилів, типів, жанрів мовлення.

Мета: дати учням уявлення про види текстів у діловому та професійному мовленні; удосконалювати вміння аналізувати тексти різних стилів, типів жанрів мовлення; розвивати культуру мовлення; виховувати бажання вивчати мову.

Обладнання: підручник, дидактичний матеріал

Тип уроку: засвоєння нових знань

Хід уроку

I. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ УЧНІВ

Перевірка домашнього завдання.

Бесіда.

— Що таке текст?

— Чи тотожні поняття «текст» і «складне синтаксичне ціле»?

— Що таке актуальне членування речень, з якою метою воно використовується?

— Назвіть способи зв'язку речень у тексті.

II. ОГОЛОШЕННЯ ТЕМИ Й МЕТИ УРОКУ

III. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Проблемні завдання та запитання.

Прочитайте й охарактеризуйте цей текст за сферою використання, метою та структурними особливостями.

НАЙЯСКРАВІША ЗІРКА З РОДУ СКОРОПАДСЬКИХ

Єлизавету Іванівну Милорадович по праву вважають видатною меценаткою української культури, адже саме її коштом у Полтаві було видано українську граматику та прописи, низку книжок для народу тощо. Вона щедро допомагала недільним школам, а окремі навчальні заклади міста повністю утримувала.

Народилася Є. І. Милорадович у Полтаві у дворянській сім'ї. Саме тут минули її дитячі та юнацькі роки, тут вона зажила слави мецената, доклавши чимало зусиль до заснування народних бібліотек, шкіл тощо. Тут, а ще у Львові, куди меценатка змушена була перенести свою основну роботу через переслідування царизмом української мови, набула розквіту її невтомна праця на культурно-освітній ниві. Саме у Львові Єлизавета Іванівна Милорадович стала фундаторкою Наукового товариства імені Шевченка, неофіційної української академії наук. Вона пожертвувала значні кошти на придбання друкарні, що дало змогу побачити світ українським часописам, у тому числі «Записки», «Зоря», «Правда», «Діло». Завдяки її невтомній праці виник цей осередок української науки. До кінця свого життя Є. І. Милорадович була головою Добродійного товариства в Полтаві, якому заповіла все своє майно.

З календаря)

— З якими труднощами ви зіткнулися під час роботи? Яких знань вам бракує?

На сьогоднішньому уроці ми спробуємо знайти відповіді на всі ваші запитання.

IV. СПРИЙНЯТТЯ Й ЗАСВОЄННЯ УЧНЯМИ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

Розповідь учителя.

У комунікативному плані тексти поділяються на оповіді, описи, міркування. Стилiстично розрізняються тексти художні, наукові, публіцистичні, офіційно-ділові, розмовно-побутові. За жанрами: віршовані тексти, прозові, драматичні; текст казки, роману, байки, оди, кіносценарію тощо.

На рівні професійного та ділового спілкування тексти є зразками відповідних стилів; для них характерним є нормоване і регламентоване писемне мовлення; обов'язкове точне дотримання правил, складні логіко-сміслові зв'язки, чітка структурно-семантична та формальна організація тексту. Тексти цих стилів мовлення відрізняються строгим дотриманням порядку слів у реченні, використанням складних синтаксичних конструкцій з визначеними семантичними відношеннями, зв'язком речень в абзаці з урахуванням контексту, поділом тексту на розділи, використанням посилань і виділень. Текст у професійному та діловому спілкуванні відзначається високим рівнем структурованості й систематизації матеріалу.

Структура тексту — це зв'язний тип організації смислового змісту на рівні його повної цілісності.

При вивченні структури тексту треба враховувати три аспекти: матеріальні складові структури, відношення між ними та цілісність об'єкта.

Текст утворюється певною глобальною структурою, що включає в себе структури глибинну й поверхневу. Якщо розглядати публіцистичний текст, то попередні визначення термінів «поверхнева» та «глибинна» структура стосуються насамперед цього виду текстів. Глибинну структуру містить ідейно-тематичний зміст тексту — він постає тут як складне сплетіння суспільних відносин навколо певної глибинної проблеми, що є системоутворюючим початком. Глибинна структура тексту, таким чином, утворюється певною сукупністю намірів, що перебувають під домінуючим впливом прагматичної настанови.

Поверхнева структура тексту — лінгвістична форма вираження глибинної структури. У публіцистиці вона є формально-змістовою.

Оскільки текст — єдиний засіб реалізації соціально значущого акту мовного спілкування (мети комунікації), то він набуває також статусу твору мовлення, що має цілісний і завершений характер.

Зміст тексту — функціонує в ньому смислове поле. Форму тексту утворюють взаємовідношення між його компонентами, матеріальними об'єктами — фразовими єдностями, та об'єднуючими їх комплексними єдностями — фразовими ансамблями.

Текст — це структурована єдність, що виражає певну систему

відношень комплексного явища дійсності. В основі побудови тексту лежить інтеграція смислу мовних одиниць, що організуються за певними схемами.

Тексту властива подвійна належність: до мови як до схеми взаємодій його складових і до мовлення як до результату використання його складових одиниць для спілкування. Отже, текст є синтезом мови та мовлення, мовні компоненти якого субстанційно присутні графічно або фонічно.

Форма тексту втілюється у звучанні як у матеріальному засобі вираження думок, а зміст відображає перероблене у свідомості уявлення про об'єктивну дійсність.

У публіцистиці, зокрема таких її жанрах, як нарис, репортаж, фейлетон, критичні замітки, полемічні статті, велике значення мають емоційно-риторичні структури. Раціонально-логічні ж домінують у жанрі передової статті, інформаційної замітки, огляду тощо.

У цілому структура розгорнутого тексту має такий вигляд:
заголовок, зумовлений темою і основною думкою;
вступна частина — зачин;
послідовно викладений зміст — під теми і мікротеми;
завершальна частина — кінцівка.

У тексті можуть переплітатися різні комунікативні функції (наприклад, повідомлення і впливу в художньому творі), але одна з них завжди є домінуючою і визначає стиль висловлювання. Тому ознакою добре побудованого тексту є також стильова цілісність.

Робота з підручником.

(Учитель може запропонувати учням прочитати теоретичний матеріал підручника.)

V. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

Робота з підручником.

(Учитель може запропонувати учням виконати вправи з підручника.)

Тренувальні вправи.

1. Запишіть текст, добираючи з дужок доречне слово. Свій вибір обґрунтуйте.

Спільне мале підприємство «Арго» в (обличчі, особистості, особі) директора, затвердженого 18 жовтня 2011 р., назване (далі, надалі, в подальшому, нижче) «Виконавець» з (однієї, першої) сторони, та Державна податкова інспекція м. Дніпропетровська в (обличчі, особистості, особі) начальника Чайки Антона Олеговича, (пойменована, названа) (далі, надалі, в подальшому, нижче) «Замовник», з (другої, іншої, наступної) сторони уклали (цей, такий) договір про (слідуюче, наступне, таке, подане нижче).

2. Оформіть поданий вислів різними способами (прохання, попередження, нагадування, відмова). Запишіть створені варіанти в порядку зниження категоричності.

Подайте інформацію про...

3. Відредагуйте наведені формулювання. На основі одного з них складіть документ.

Прошу оказати матеріальну допомогу у зв'язку з важким положенням моєї сім'

Прошу видати дублікат учнівського білета, бо старий вкрали. Пояснюючу записку докладаю.

Прошу відробити дві лабораторні роботи по фізиці, які я не зробив по поважній причині.

Прошу вас надати мені путівку в санаторій-профілакторій на червень місяць текущего року.

Робота в парах.

Прочитайте текст. У чому виявляється стилістичний дисонанс і як він називається? Що треба змінити в тексті, щоб досягти єдності стилю?

Доброго дня, Олено Володимирівно!

Не знайшовши консенсусу, ти незначну конфронтацію сприйняла так близько до серця, що навіть не згодилася на частковий консорціум і вирішила припинити наші стосунки.

Я ще раз офіційно заявляю, що ніякої альтернативної тобі особистості в мене немає. У тому, що я іноді приходив пізно, винуваті брифінги, бо я маю високий рейтинг і мені доручали їх проводити.

Сподіваюсь, ти все добре обміркуєш, прийдеш до толерантності, незважаючи на плюралізм наших думок, повернешся, і в нас буде повна консолідація.

Дімон.

VI. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ УРОКУ

Робота з текстом.

Виконайте лексико-стилістичний аналіз тексту.

ТРИПІЛЬСЬКА КУЛЬТУРА — ОДНА З НАЙЗАГАДКОВІШИХ НА ПЛАНЕТИ

У 1893 році археолог Вікентій Хвойка виявив у Києві, на Кирилівський вулиці, залишки незвичайної, не відомої археологам культури. Незабаром розкопки біля сіл Трипілля, Берем'я, Жуків-ці, Халеп'я, Щербанівка на Київщині підтвердили припущення археолога: в Україні відкрито нову неолітичну культуру, яка дістала назву «трипільської». У 1899 році Хвойка оголосив про своє відкриття на XI Всеросійському археологічному з'їзді. З цього й почалося вивчення однієї з найзагадковіших культур на планеті.

У 50-х роках ХХ ст. військовий топограф і пілот К. Шишкін, виконуючи завдання, зробив низку аерофотознімків на Черкащині. Дешифруючи ці знімки, він звернув увагу на дивні кола, що свідчили про сліди людської діяльності. До справи долучилися археологи. Так було зроблене «відкриття століття»: трипільські поселення-міста мали концентричне планування і розташовувались на величезних обпірах України.

Трипільська культура належить до найбільш вивчених у Європі, їй присвячені численні дослідження учених. Але, попри це, широка українська громадськість з нею майже не знайома. Чому ж досягнення блискучої культури, яку одноставно називають одним із найяскравіших явищ

стародавньої історії Європи, так мало популяризують в Україні?
З календаря)

VII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Вивчити теоретичний матеріал за підручником.
2. Виконати вправу (на вибір учителя)